

درسنامه و خلاصه درس ۳

کانال تخصصی تاریخ من

@tarikheman3

کد: ۲۱۱/۲۸

تاریخ ۲

پایه : یازدهم علوم انسانی

تهیه کننده : مرضیه نوریان - مشهد

اسلام در مکه

در 17 یا به روایت دیگر، در 12 ربیع الاول عام الفیل : در مکه تولد نوزادی در خاندان بنی هاشم از قبیله قریش معروف به محمد ؛ این مولود ستوده، پیش از ولادت، از دست دادن پدر خود عبدالله و در شش سالگی مادر خود، آمنه و قرار گرفتن نخست تحت سرپرستی جدش عبدالمطلب و سپس عمویش ابوطالب. محمد در چهل سالگی انتخاب بعنوان پیامبری و تبدیل شدن به پیام آور دین اسلام
شبه جزیره عربستان در آستانه ظهور اسلام

قرارداشتن شبه جزیره پهناور عربستان: با آب و هوایی گرم و خشک، در جنوب و جنوبغربی فلات ایران ؛ این شبه جزیره، مسکن دیرینه عرب ها

براساس مطالعات مورخان و کاوشهای باستانشناسان در سده های 19 و 20 م .: پیش از میلاد حضرت عیسی ، وجود فرهنگ و تمدن مهمی در سرزمین یمن، واقع در جنوب شبه جزیره عربستان ؛ پس از انحطاط این تمدن باستانی ، مهاجرت عده زیادی از ساکنان آن سرزمین به دیگر نواحی آن شبه جزیره

نظام اجتماعی و سیاسی

اوضاع اجتماعی شبه جزیره عربستان در آستانه ظهور اسلام: ساکنان شبه جزیره عربستان تشکیل شده از قبیله ها و طایفه های گوناگون عرب و هر یک از آنها، منسوب نمودن خود بر پایه نسب نامی که سینه به سینه منتقل شده بود، به یکی از دو دسته قحطانی (جنوبی) و عدنانی (شمالی)

در آن زمان، رواج زندگی چادرنشینی و نظام قبیله ای در سرتاسر این سرزمین، حتی در شهرهای مکه، طائف و یثرب

قبیله: یک واحد اجتماعی و سیاسی مستقل و شامل تمامی افراد دارای نیای مشترک داشتن پیوند خونی با

یکدیگر

از جمله شاخص ترین ارزش های حاکم بر نظام قبیله ای: افتخار به حسب و نسب، احترام به روابط خونی و خویشاوندی، اطاعت بی چون و چرا از رئیس یا شیخ قبیله و پشتیبانی بی قید و شرط از افراد قبیله در هر شرایطی .

عصبیت قبیله ای: وابستگی شدید عرب ها به قبیله خود، موجب به وجود آمدن عصبیت قبیله ای . نقش زیاد تعصب قبیله ای، در بروز جنگ و خونریزی های پی در پی در شبه جزیره عربستان

خصلتهای اخلاقی ساکنان عربستان در دوران پیش از اسلام : مهمان نوازی، شجاعت، سخاوت، مروّت و استقامت در برابر سختی های زندگی ؛ البته مفهوم خاص این خصلتها در چارچوب ارزشها و سنت های زندگی قبیله ای . برای مثال، فرد شجاع : جنگیدن در منازعات فردی و قبیله ای با جرئت و جسارت تمام و نشان دادن نهایت بی رحمی از خود.

زن در نظام اجتماعی عربستان پیش از اسلام: برخورداری از مقام و منزلت پایینی ؛ ارزش جامعه به قوت بازو و نیروی جنگاوری ، آرزوی بسیاری از پدران و خانواده ها در داشتن فرزند پسر برای کسب غنمیت از راه جنگ و راهزنی، علاوه بر آن، حفظ نام و عزت و شرافت قبیله با فرزند پسر، به همین دلیل افتخار مردان قبیله فقط به پدران خود و نه مادران . قرآن به موقعیت حقارت آمیز زن در میان اعراب جاهلی و نکوهش آنان به سبب داشتن چنین عقیده و اخلاقی اوضاع سیاسی شبه جزیره عربستان:

در دوران پیش از اسلام زندگی قبیله های عرب شبه جزیره عربستان به صورت پراکنده و جدا از هم و وجود نداشتن حکومت فراگیر و قدرتمندی در آن شبه جزیره . البته برخورداری برخی از این قبایل، مانند قبیله قریش، (علت) به سبب در اختیار داشتن اداره کعبه و برقراری رابطه تجاری با سرزمینهای دور و نزدیک، از قدرت و نفوذ سیاسی قابل توجهی در میان قبایل دیگر ؛ اما این قدرت و نفوذ را نمی توان به منزله حکومتی پایدار شمرد: بعلت متکی نبودن به تشکیلات سیاسی، اداری و نظامی منظم و منسجم و نداشتن ثبات لازم

اقتصاد و معیشت

وضعیت اقتصادی شبه جزیره عربستان: به شدت متأثر از موقعیت جغرافیایی و شرایط طبیعی و اقلیمی آن . بخش عمده این شبه جزیره : تشکیل شده از صحرای گرم و خشک و قبایل پراکنده در این بخش ، تأمین زندگی اغلب از طریق پرورش معدودی بز و شتر و راهزنی . در برخی از مناطق آن، مانند یثرب، یمن و طائف، وجود کشاورزی.

وضع بهتر تجارت و اهمیت داد و ستد با سرزمین های مجاور عربستان ؛ قراردادن مکه بر سر راه یمن به شام ، و محسوب شدن مکه بعنوان مرکز اصلی بازرگانی و کسب سود سرشار سران قریش از طریق تجارت با شام و دیگر سرزمین های اطراف شبه جزیره عربستان،

علم و فرهنگ

باوجود قراردادن ساکنان شبه جزیره عربستان: در مجاورت کشورهای بزرگ و متمدن ایران و روم و داشتن روابط تجاری با آنها ، اما قابل قیاس نبودن از نظر فرهنگی و تمدنی با جوامع متمدن دنیای آن روز . عدم توجه مردم عرب در دوران پیش از اسلام به علم و دانش و نبودن مراکز علمی در سراسر عربستان ؛ حتی تعداد باسوادان مهمترین شهر آن دیار، یعنی مکه، کمتر از تعداد انگشتان دست . به این ترتیب از نظر تمدنی فاقد دستاوردهای قابل توجه و غلبه ویژگیهای زندگی صحرانشینی در شهرنشینیان .

برجسته ترین دستاورد فرهنگی مردم عرب در دوران جاهلیت: شعر و شاعری

دین و اعتقادات

۱. بت پرستی: همزمان با ظهور اسلام: اعتقاد بیشتر ساکنان شبه جزیره عربستان، به ویژه اهالی شهر مکه، به بت پرستی . (مشخصات بت پرستی) پرستش بتهای سنگی و چوبی متعدد توسط آنان و تقدیم قربانی ها و نذرهای فراوانی برای بتها؛ در آن زمان، تبدیل خانه کعبه مانند بیشتر عبادتگاههای این شبه جزیره، به محل نگهداری و نیایش برای بتهای گوناگون ؛ وجود نشانه هایی از دین ابراهیمی نزد ساکنان این شبه جزیره و اعتقاد برخی از عرب ها از جمله مردم مکه به « الله » بعنوان آفریننده جهان ؛ یکی دیگر از مشخصات آیین بت پرستی، بی اعتقادی به جهان پس از مرگ .

وجود آیات متعددی در قرآن مجید دال بر این موضوعانجام سنت ابراهیمی حج توسط بت پرستان، اما اختلاط آن با عقاید، آداب و رسوم شرک آلود

۲. ا در کنار بت پرستان، امتناع معدودی از عرب های پیروی حضرت ابراهیم، از پرستش بتها و نخوردن از گوشت قربانی آنها معروف به حنفاء

۳. در آستانه ظهور اسلام، گرایش تعدادی از قبیله های عرب به آیین یهودیت و مسیحیت . از جمله آنان برخی از یهودیان ساکن یثرب و معدودی از مسیحیان مستقر در نجران

۴. براساس برخی شواهد و مدارک، گرایش عده ای از مردم عرب به آیین زرتشتی و کیش مانوی

به طور کلی، وضعیت اجتماعی و فرهنگی مردمان همعصر حضرت محمد : دارای ویژگی شاخص و معرفی این صفت در قرآن با عنوان « جاهلی »

مترادف نبودن " جاهلیت " در اینجا با نادانی و فقدان علم و معرفت بلکه دلالت آن بر فرهنگ و اخلاق خشن، گستاخ و کینه جو؛ برگرفته از خلق و خوی تند و سرکش اعضای آن جامعه و جایگزینی تعصب قبیله ای و پیروی کورکورانه از اجداد قبیله در آن جامعه، بجای تعقل، منطق و بردباری
بعثت حضرت محمد و دعوت به اسلام

بعثت پیامبر

حضرت محمد پیش از بعثت: گذراندن اوقاتی از سال، به ویژه ماه رمضان، در غار حرا بر بلندی کوهی در نزدیکی مکه، به تنهایی و پرداختن به عبادت و راز و نیاز با خداوند . شهرت حضرت محمد (ص) در آن زمان، ایشان به داشتن صفات و خصلتهایی همچون امانتداری، راستگویی، درستکاری، خردمندی، خوشرویی و خوش خلقی در میان مردم مکه
در 27 رجب یا به روایتی دیگر در رمضان چهل سالگی آن حضرت، در حال عبادت و تأمل و تفکر در غار حرا، فرود آمدن فرشته وحی بر او و نزول نخستین آیات سوره علق، نزول این آیات به منزله آغاز پیامبری و رسالت الهی حضرت محمد .

دعوت خاص و محدود

دعوت رسول خدا در آغاز پیامبری: به صورت محدود و تا حدودی پنهانی، دعوت افراد به پرستش خدای یگانه و ایمان به روز رستاخیز . آغاز دعوت آن حضرت از خانواده خویش

نخستین ایمان آورندگان به نبوت حضرت محمد(ص) و دین اسلام : حضرت خدیجه ، حضرت علی که در آن هنگام، پیامبر سرپرستی او را بر عهده داشت و نیز زیدبن حارثه، فرزندخوانده رسول خدا، به تدریج پذیرش دعوت پیامبر توسط تعدادی از مردم مکه که بیشتر از طبقات جوان، فقیر و مستضعف بودند، رفتن آنان به اطراف مکه و برگزاری نماز به دور از چشم مشرکان با رسول خدا.

دعوت عمومی و عکس العمل سران قریش

آشکار نمودن دعوت عمومی خود توسط پیامبر اکرم: سه سال پس از بعثت، به فرمان خداوند " آنچه را دستور داری آشکار کن و از مشرکان روی بگردان (حجر، آیه ۹۴).

نخست دعوت از خویشاوندان و سپس عموم مردم به قبول اسلام. اماعدم پذیرش دعوت حضرت محمد توسط سران قریش و اعلام پیروی ایشان از آیین، آداب و سنت های پدران و اجداد خویش،

واکنش سران مشرکان به دعوت عمومی پیامبر: عدم ابراز مخالفت و دشمنی شدید با رسول خدا توسط سران مشرک در ابتدای دعوت اسلامی، اما مقابله آنان با پیامبر و مسلمانان با گسترش دعوت و گرایش جوانان و مستضعفان به اسلام، آسان نبودن دشمنی و درگیری مشرکان با اشخاصی مانند پیامبر و دیگر مسلمانان متعلق به طایفه و قبیله نیرومندی: بعلت احتمال برانگیختن تعصبات طایفه ای و قبیله ای و احتمال بروز جنگ و خون ریزی؛ تصمیم سران مشرک در جلوگیری هر طایفه، از مسلمان شدن اعضای خود و برخورد با افراد مسلمان شده طایفه خود؛ همچنین در تنگنا قراردادن ابوطالب، رئیس طایفه بنی هاشم توسط مشرکان برای وادار نمودن برادرزاده خود برای دست کشیدن از عقایدش و یا سپردن او به آنان؛ اما دست نکشیدن ابوطالب از حمایت پیامبر، بلکه فراخوانی طایفه بنی هاشم به حمایت از آن حضرت. حمایت تمام بنی هاشم، اعم از مسلمان و غیرمسلمان، از پیامبر و تنها سرباز زدن ابولهب از این کار و دشمنی وی با رسول خدا علت اصلی مخالفت مشرکان با دین جدید:

۱. در ظاهر احساسات دینی و اعتقاد راسخ سران مشرک به بتها، اما علت اصلی مخالفت و دشمنی آنان با اسلام، با بررسی دقیقتر شواهد و مدارک بر اساس برخی آیات قرآن: ترس مشرکان مکه از تزلزل موقعیت تجاری و سیاسی آن شهر در صورت پیروی از اسلام، و محروم ماندن بازرگانان قریش از سود هنگفت تجارت با سرزمینهای دور و نزدیک،
۲. نقش رقابت های قبیله ای و حسادت طایفه ای در دشمنی با رسول خدا در مکه. از جمله حسادت شدید برخی از طایفه های قریش، مخصوصاً بنی امیه با پیامبر، بدلیل انتخاب فردی از طایفه بنی هاشم به پیامبری

تحریم و محاصره اجتماعی و اقتصادی بنی هاشم

علت محاصره اجتماعی و اقتصادی بنی هاشم: عدم موفقیت سران قریش در جلب رضایت ابوطالب برای دست برداشتن از حمایت رسول خدا، در نتیجه تصمیم به تحریم بنی هاشم

هدف مشرکان مکه از محاصره اجتماعی و اقتصادی بنی هاشم: اجبار ابوطالب و طایفه او در تنها گذاشتن پیامبر؛ در نتیجه نوشتن معاهده ای که براساس آن ممانعت هرگونه مرادده اجتماعی از قبیل ازدواج و ارتباط اقتصادی مانند خرید و فروش کالا با بنی هاشم

اقدام بنی هاشم برای کاهش آثار مخرب این معاهده: پناه بردن آنان به شعب ابی طالب در اطراف مکه حضور آنان به مدت سه سال در آنجا و تحمل مشکلات و سختی های فراوان

در اندیشه پایگاهی جدید برای اسلام

علت تصمیم پیامبر برای هجرت از مکه: مدتی پس از پایان یافتن تحریم اقتصادی و اجتماعی مسلمانان در سال دهم بعثت، وفات حضرت خدیجه و حضرت ابوطالب، دو حامی بزرگ حضرت محمد، به فاصله کوتاه. و اندوه سنگین پیامبر و یارانش. با رحلت ابوطالب، افزایش جسارت و آزار سران قریش نسبت به رسول خدا. آن حضرت، خود اشاره کرده است که "قریشیان مرا آزار نتوانستند کرد تا ابوطالب بمرد" با تشدید آزار مشرکان، روبه رو شدن گسترش دعوت اسلامی در مکه با موانع اساسی. در چنین شرایطی راهیابی اندیشه هجرت از مکه به ذهن پیامبر و مسلمانان. علت حضور پیامبر در طائف و واکنش مردم این شهر: پس از وفات ابوطالب و افزایش آزار مشرکان نسبت به پیامبر و مسلمانان و ایجاد موانع اساسی برای گسترش دعوت؛ رفتن رسول خدا در جستجوی یافتن مردمانی که آمادگی بیشتری برای پذیرش اسلام داشته باشند، به طائف. طائف: شهری ثروتمند در نزدیکی مکه و روابط اقتصادی گسترده بزرگان و اشراف آنجا، با سران

قریش . عدم استقبال اهالی طائف از پیامبر ، حتی با بی احترامی و اهانت، راندن آن حضرت از شهرشان و بازگشت ایشان با حمایت خواهی از یکی از اشراف مکه به آن شهر

علت تصمیم پیامبر برای هجرت به یثرب: پس از عدم حمایت مردم طائف از پیامبر ، تبلیغ دین توسط رسول خدا در میان افراد و قبایل مسافر برای مراسم حج و یا انجام کار دیگری در مکه سرانجام در جریان مراسم حج، پذیرش دعوت پیامبر توسط تعدادی از مردم یثرب (مدینه) و نذ نتیجه فراهم شدن زمینه هجرت تاریخی ایشان

مانا باشید

م.نوریان

تهیه شده در : کانال تخصصی " تاریخ من " @tarikheman3

بارم بندی دروس

کانال تخصصی تاریخ من
@tarikheman3

تاریخ ۲

پایه : یازدهم علوم انسانی

تهیه کننده : احمد اسدی اقدم - مرند

نوبت دوم / خرداد / شهریور		نوبت اول	شماره درس
۵ نمره	۵ نمره	۳-۱	۱
		۳-۱	۲
		۳-۱	۳
		۳-۱	۴
	۵ نمره	۳-۱	۵
		۳-۱	۶
		۳-۱	۷
		۳-۱	۸
۱۵ نمره	۳-۱	۹	
	۳-۱	۱۰	
	۳-۱	۱۱	
	۳-۱	۱۲	
	۳-۱	۱۳	
	۳-۱	۱۴	
	۳-۱	۱۵	
	۳-۱	۱۶	
جمع نمرات : ۲۰ نمره			